

JACEK SROKOSZ^a

WPŁYW OPINII PUBLICZNEJ NA ORZECZNICTWO AMERYKAŃSKIEGO SĄDU NAJWYŻSZEGO

INFLUENCE OF PUBLIC OPINION ON THE US SUPREME COURT'S DECISION-MAKING

The subject of this article is the impact of public opinion on the judicature of the Supreme Court of the United States (SCOTUS), a topic that has thus far received limited attention in Polish legal scholarship. In a democratic system, public opinion has a decisive impact on the shape of political decisions, but certain spheres of social life are typically regarded as exempt from such influence. The judiciary is considered to be one of these spheres, and in a liberal democratic system, it plays the role of a guarantee of the rights and freedoms of individuals and the minorities against the ‘tyranny of the majority’ – a view that dominates in the American constitutional discourse. Based on an analysis of the literature from representatives of American legal, sociological and political discourse, two theories were presented to explain the essence of these relations. The first theory – the theory of attitudinal changes – assumes that the changes observed in social moods and changes in judicial decisions are not directly related but run parallel to each other, though under the influence of the same trends and social changes. The second theory – the theory of the strategic behaviour of the SCOTUS justices – posits a direct impact of social moods on the decisions of SCOTUS justices, who in the long term adapt their decisions to social trends. This does not mean that the SCOTUS cannot rule against social moods – it very often does so – but this results in a decrease in the level of its legitimacy.

Keywords: public opinion; judicature; US Supreme Court; theory of attitudinal changes; theory of strategic behaviour

Przedmiotem artykułu jest problematyka wpływu opinii publicznej na orzecznictwo Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych (SN USA), która to kwestia dotychczas w małym stopniu była przedmiotem badań polskiej nauki prawa. Chociaż pojęcie „opinia publiczna” jest niejednoznaczne i wywołuje spory wśród badaczy, to jest używane powszechnie i jest jednym z najważniejszych elementów współczesnego dyskursu publicznego, w istotny sposób wpływającym na jego kształt. W systemie demokratycznym to właśnie opinia publiczna (oraz wola ludu wyrażona w wyborach) ma decydujący wpływ na kształt decyzji politycznych, niemniej spod jej oddziaływania wyłączone jest kilka sfer życia społecznego. Za jedną z tych sfer uznawane jest sądownictwo, które ma pełnić przypisaną w systemie demokracji liberalnej rolę gwaranta praw i wolności jednostek oraz mniejszości przed „tyranią większości”. Taka wizja relacji opinii publicznej w stosunku do orzecznictwa SN USA dominuje w amerykańskim dyskursie konstytucyjnym. Na podstawie analizy piśmiennictwa przedstawiciele amerykańskiego dyskursu prawniczego, socjologicznego i polito-

^a University of Opole, Poland / Uniwersytet Opolski, Polska
jsrokosz@uni.opole.pl, <https://orcid.org/0000-0002-7587-6483>

logicznego przedstawione zostały dwie teorie wyjaśniające istotę tych relacji. Pierwsza teoria – zmiany postaw – zakłada, że zmiany obserwowane w nastrojach społecznych i zmiany w orzecznictwie nie są ze sobą bezpośrednio związane i zachodzą obok siebie pod wpływem tych samych trendów i zmian społecznych. Druga teoria – zachowań strategicznych sędziów SN USA – wskazuje na bezpośredni wpływ przesunięć nastrojów społecznych na ich decyzje, którzy długofalowo dostosowują orzecznictwo do trendów społecznych, aby utrzymać wysoki poziom legitymizacji instytucjonalnej Sądu. Nie oznacza to, że Sąd nie może orzekać wbrew nastojom społecznym (bardzo często tak robi), ale skutkuje to obniżeniem poziomu jego legitymizacji, a tym samym osłabieniem pozycji ustrojowej.

Słowa kluczowe: opinia publiczna; orzecznictwo; Sąd Najwyższy USA; teoria zmiany postaw; teoria zachowań strategicznych

I. WPROWADZENIE

Przedmiotem niniejszej publikacji jest problematyka wpływu opinii publicznej na orzecznictwo Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych (Supreme Court of the United States [SN USA lub SCOTUS]). Problematyka wpływu zmiany w nastrojach społecznych na orzecznictwo sądowe była i jest przedmiotem licznych badań nie tylko w Stanach Zjednoczonych, lecz także w innych państwach¹, natomiast w nieznacznym stopniu dotychczas była poruszana w polskim dyskursie naukowym. Kwestia istnienia związków pomiędzy nastrojami społecznymi a kształtem orzecznictwa SCOTUS, a także kwestie ewentualnego zakresu oraz siły tego oddziaływania, jest w amerykańskim dyskursie publicznym dyskusyjna, co wynika z samych założeń konstrukcji ustrojowej Sądu Najwyższego USA oraz sądownictwa w ogólności². Sądownictwo, w myśl założeń konstytucyjnych, w ustroju demokracji liberalnej miało pozostać poza bezpośrednim wpływem woli ludu – o czym szerzej będzie mowa dalej. Niemniej podejmowane były – i nadal są – badania mające na celu wykazanie, że wbrew założeniom konstrukcji ustrojowej, istnieje faktycznie wpływ opinii publicznej na kształt decyzji sędziowskich, a zatem sądownictwo także należy zaliczyć do władz podlegających wpływom woli ludu.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie dyskusji nad kwestią oddziaływania opinii publicznej na orzecznictwo SN USA, metod używanych do badania tych wpływów oraz teorii sformułowanych na podstawie uzyskanych wyników. Analizie poddana zostanie amerykańska literatura przedmiotu dotycząca wpływu opinii publicznej na orzecznictwo SN USA. Przytoczone zostaną także ogólne wnioski wynikające z rezultatów przeprowadzonych badań empirycznych, natomiast bez szczegółowego przytaczania samych danych uzyskanych w konkretnych badaniach. Poza przedmiotem analizy pozosta-

¹ Badania takie przeprowadzano m.in. w Kanadzie, Meksyku czy w Czechach, zob. np. Staton (2009); Hanych i in. (2023).

² Wątpliwości nie budzi kwestia oddziaływania orzecznictwa SN USA na opinię publiczną – poświęcono jej wiele publikacji naukowych i publicystycznych – natomiast nie jest ona przedmiotem niniejszego artykułu.

nie wpływ opinii publicznej na orzecznictwo stanowych sądów najwyższych, gdzie – ze względu na występującą w dużej części stanów instytucje obsadzania stanowisk sędziowskich w drodze wyborów powszechnych – wpływ opinii publicznej na kształt orzecznictwa wydaje się dużo bardziej widoczny niż na szczeblu federalnym (Devins i Mansker, 2010)³.

Rozwinięcie artykuł składa się z trzech części. W pierwszej kolejności przedstawiony został problem definiowania pojęcia opinii publicznej, kwestię metod jej badania oraz syntetycznie omówiono wyniki przeprowadzonych badań wpływu zmian w nastrojach społecznych na kierunek i kształt orzecznictwa SCOTUS. Następnie omówiona została pozycja ustrojowa Sądu Najwyższego USA, ideologia leżąca u jej podstaw oraz problem z legitymizowaniem jego pozycji w relacjach z innymi władzami federalnymi. Wreszcie przedstawione zostały dwie teorie wyjaśniające kwestię wpływu opinii publicznej na orzecznictwo SN USA.

II. PROBLEM DEFINIOWANIA ORAZ BADANIA OPINII PUBLICZNEJ

Opinia publiczna jest jednym z pojęć bardzo często pojawiającym się w dyskursie nauk społecznych – w szczególności socjologii, psychologii, politologii czy filozofii – a jednocześnie rozmaicie definiowanym. Jak wskazuje John Zaller (1998), „dla większości badaczy jest ona po prostu sumą odpowiedzi udzielanych w reprezentatywnych sondażach” (s. 217), co oczywiście należy traktować jako bardzo duże uproszczenie, nieoddające do końca istoty oraz problemów definicyjnych tego pojęcia⁴. Choć źródła samej idei istnienia opinii publicznej niektórzy badacze doszukują się już w starożytności, to decydującego znaczenia nabrała ona u schyłku wieku XVIII, gdy została utożsamiona z wolą ludu i rozpoczęto próby znalezienia sposobu jej badania oraz ujawniania (Staniszewski, 2012, s. 109–110). Na potrzeby niniejszego tekstu przyjęte zostało rozumienie *opinii publicznej* zaproponowane przez amerykańskiego socjologa Jamesa A. Stimsona (1991, s. 13–15), opierające się na założeniach, że jest to: (1) preferencja zbiorowości (grupy jako elektoratu, a nie sumy jednostek) (2) zmienna w czasie, (3) dotycząca spraw publicznych (4) będących realnym i aktualnym problemem politycznym.

³ W stanach, w których występuje jakaś forma wyboru sędziów stanowego sądu najwyższego, sędziowie muszą się liczyć z możliwością przegrania następnych wyborów, jeśli opinia publiczna nie zaakceptuje kierunku i kształtu orzecznictwa. Sytuacje takie zdarzają się wprawdzie bardzo rzadko, niemniej się zdarzają. Najgłośniejszym takim przypadkiem jest decyzja wyborców w Iowa, którzy w 2010 r. wyrazili swój sprzeciw wobec orzeczenia tamtejszego Sądu Najwyższego z 2009 r., legalizującego małżeństwa homoseksualne. Orzeczenie to spotkało się ze zdecydowanym sprzeciwem lokalnej społeczności, która w wyborach retyencyjnych dla trzech sędziów Sądu, po raz pierwszy w historii stanu, nie przedłużyła kadencji żadnemu z nich. Szerzej zob. Schotland (2011), May (2013).

⁴ Szerzej o problemach w definiowaniu tego pojęcia oraz propozycji jego rozumienia zob. Młyniec (2002) oraz Kuśmierski (1997).

Na podstawie tak rozumianej definicji Stimson (1991) sformułował koncepcję nastrojów społecznych, będących aktualnym odzwierciedleniem przekonań danej zbiorowości, odnoszących się do wybranych kwestii o charakterze politycznym. Wprawdzie zmiany w nastrojach społecznych mogą dokonywać się bardzo gwałtownie, niemniej amerykańskiego badacza interesowały trendy i przesunięcia długookresowe zachodzące stopniowo pomiędzy dwoma biegunami. Bieguny, pomiędzy którymi przesuwali się nastroje społeczne, wyznaczały liberalne albo konserwatywne ideały i postulaty w zakresie rozwiązywania problemów politycznych oraz preferowanego kształtu instytucji publicznych. Przesunięcia te miały być badane za pomocą cyklicznie przeprowadzanych ankiet społecznych, w których zadawano ankietowanym podobne pytania dotyczące jakichś problemów, a analiza uzyskanych rezultatów i porównywanie ich z wcześniejszymi dawały odpowiedź, jakie trendy zmian występują w nastrojach społecznych (Stimson, 1991; Rhan i in. 1996). Zakres spraw, jakie podlegały badaniu, nie był zamknięty, niemniej konieczna była doniosłość polityczna danej kwestii – musiała ona być w danej chwili uznawana za istotną dla badanej zbiorowości i wywoływać autentyczne emocje społeczne, kierujące nastroje w jednym albo drugim kierunku. Zdaniem Stimsona (1991) przesunięcia w nastrojach społecznych w kierunku liberalnym albo konserwatywnym odbywały się cyklicznie i dosyć regularnie, przy czym istotne były trendy długofalowe, nie zaś gwałtowne i nagłe przesunięcia spowodowane pojedynczymi zdarzeniami.

Przesunięcia w nastrojach społecznych zwykle miały charakter polityczny – były rezultatem działań podejmowanych przez sprawujących władzę polityków i mogły dotyczyć różnych dziedzin życia społecznego (przykładowo: decyzje o zmniejszeniu lub zwieszeniu nakładów budżetowych na wydatki wojskowe albo opiekę zdrowotną). Niemniej oprócz działań polityków przesuwanie nastrojów powodowane było także przez występowanie pewnych prądów społecznych, wśród których wymienia się najczęściej: wskaźnik bezrobocia albo inflacji, zmiany poziomu nierówności społecznych czy poziomu przestępczości. Nasilanie się lub też słabnięcie któregoś z tych prądów powoduje stopniowe przesuwanie się nastrojów społecznych, zwykle w przeciwnym kierunku niż działania podejmowane przez polityków (Stimson, 2004). Przykładowo, wzrost poziomu nierówności społecznych spowodowany konserwatywną polityką fiskalną skutkuje stopniowym przesunięciem nastrojów społecznych w kierunku bieguna liberalnego, a wzrost przestępczości spowodowany liberalną polityką resocjalizacyjną skutkuje przesunięciem nastrojów w kierunku bieguna konserwatywnego.

Wśród badaczy podejmujących problem wpływu opinii publicznej na orzecznictwo Sądu Najwyższego USA dominuje ujęcie badania nastrojów społecznych zaproponowane przez Stimsona – występuje ono we wszystkich przeprowadzonych badaniach. Podstawową zmienną niezależną przyjmowaną przez wszystkich badaczy było przesuwanie się amerykańskiej opinii publicznej w kierunku konserwatywnym albo liberalnym. Z kolei za zmienną zależną przyjmowano najczęściej kierunek głosowania sędziów w rozstrzyganych sprawach sądowych w analogicznym czasie występowania przesunięcia w na-

strojach społecznych. Kierunki te były przyjmowane na podstawie klasyfikacji z bazy danych SN USA, gdzie rozstrzygnięcia określone były jako liberalne, konserwatywne albo niemieszczące się w tych kategoriach (te ostatnie stanowiły marginalną liczbę)⁵. Do liberalnych orzeczeń zaliczono te wydane na korzyść: oskarżonych w sprawach karnych; kobiet i mniejszości w sprawach cywilnych; na korzyść obywateli przeciwko władzom stanowym lub federalnym w sprawach I poprawki do Konstytucji, sprawiedliwego procesu i ochrony prywatności; związków zawodowych przeciwko jednostkom i jednostek przeciwko biznesowi w sprawach prawa pracy; przedstawicieli administracji stanowej lub federalnej przeciwko biznesowi w zakresie wprowadzania regulacji prawnych. Za konserwatywne uznawane były orzeczenia wydane na korzyść strony przeciwnej (Epstein i Martin, 2012, s. 272).

Metodologia badań oparta była przede wszystkim na badaniach ilościowych – zazwyczaj odnoszono się do wszystkich kategorii spraw rozstrzyganych przez Sąd Najwyższy USA, choć niektórzy badacze ograniczali się do pewnego wycinka, np. spraw karnych oraz praw obywatelskich (Link, 1995). Badano, w jakim procencie SCOTUS rozstrzygał sprawy w kierunku liberalnym albo konserwatywnym w danym okresie, a następnie uzyskane wyniki porównywane były z rezultatami z poprzednich okresów. Analiza porównawcza tych wyników stanowiła podstawę do stwierdzenia przesunięcia się orzecznictwa Sądu w kierunku konserwatywnym albo liberalnym. W następnym etapie to przesunięcie w orzecznictwie zestawiane było z wynikami badań opinii publicznej wskazującymi na jej przesunięcia w liberalnym albo konserwatywnym kierunku w analogicznym okresie. Niemniej oprócz tej podstawowej metody, przyjętej właściwie przez prawie wszystkich badaczy, wielu z nich wprowadzało dodatkowe zmienne niezależne, takie jak: skład sądu, doniosłość społeczna sprawy, ideologie preferowane przez większość sędziów, jaka była decyzja sądu niższej instancji (Epstein i Martin, 2010; Unah i in., 2015), a także dodatkowe zmienne zależne, takie jak procent albo liczba głosów sędziów zmierzających w kierunku liberalnego rozstrzygnięcia danej sprawy (Giles i in., 2008; Stimson i in., 1995; Mishler i Sheehan, 1996; Flemming i Wood, 1997). Przyjmowano też różne długości odcinków czasowych, w jakich następowało badanie przesunięcia się nastrojów społecznych i kierunku orzecznictwa.

Ze względu na rozmiar i deklarowane wcześniej cele artykułu nie ma miejsca na szczegółowe przedstawienie zarówno wyników badań empirycznych, jak i szczegółowej metodologii poszczególnych badaczy⁶, niemniej należy przedstawić chociaż ogólny zarys wniosków uzyskanych na ich podstawie. Wyniki te nie były jednoznaczne, co nie może dziwić, biorąc pod uwagę, jak różne zmienne były przyjmowane przez poszczególnych badaczy. Zdecydo-

⁵ The Supreme Court Database, <http://supremecourtdatabase.org>

⁶ Czytelnika odsyłam do publikacji prezentujących te wyniki: Bryan i Kromphardt (2016); Casillas i in. (2011); Collins i Cooper (2016); Enns i Wohlfarth (2013); Epstein i Martin (2010); Flemming i Wood (1997); Giles i in. (2008); Hall (2014); Johnson i Strother (2021); Link (1995); McGuire i Stimson (2004); Mishler i Sheehan (1993); Mishler i Sheehan (1996); Norpoth i Segal (1994); Stimson i in. (1995); Strother (2019); Unah i in. (2015).

wana większość badań wykazywała istnienie relacji pomiędzy przesunięciami w nastrojach społecznych a kierunkiem orzecznictwa Sądu Najwyższego USA. Ponadto badania wykazały, że zawsze przesunięcia dokonywały się najpierw w nastrojach społecznych, a dopiero później zachodziły także w orzecznictwie. Różna była jednak siła związku pomiędzy badanymi zmiennymi – od nieznacznej współzależności do istotnego wpływu nastrojów społecznych na kształt wydawanych orzeczeń. W szczególności siła relacji była ujawniana w tych badaniach, gdzie brano pod uwagę kryterium doniosłości społecznej rozstrzyganej sprawy (Bryan i Kromphardt, 2016; Casillas i in., 2011; Collins i Cooper, 2016; Hall, 2014; Strother, 2019; Unah i in., 2015). Dość powszechnie za doniosłą społecznie sprawę uznawano taką, której rozstrzygnięcie było przedstawione następnego dnia po wydaniu wyroku na pierwszej stronie *New York Timesa* (Casillas i in., 2011; Epstein i Segal, 2000)⁷. Wszyscy badacze przyjmujący za zmienną niezależną doniosłość sprawy wykazywali silną korelację kształtu orzecznictwa z przesunięciami w nastrojach społecznych, niemniej sporne pozostawały kierunki tego oddziaływania. Według części badaczy wpływ opinii publicznej był widoczny w sprawach doniosłych, natomiast mniejszy lub żaden w sprawach niedoniosłych (Bryan i Kromphardt, 2016; Collins i Cooper, 2016; Hall, 2014; Strother, 2019), natomiast wyniki innych badaczy wskazywały sytuację odwrotną – w sprawach doniosłych częściej zapadały orzeczenia wbrew opinii publicznej niż w sprawach niedoniosłych (Casillas i in., 2011; Unah i in., 2015).

Na podstawie analizy uzyskanych w badaniach relacji pomiędzy zmianami nastrojów społecznych a kierunkiem orzecznictwa SN USA podjęte zostały próby sformułowania teorii wyjaśniających istnienie i kierunek tych współzależności. Zanim jednak zostaną one przedstawione, należy zarysować pozycję ustrojową Sądu oraz dominującą ideologię w amerykańskim dyskursie prawniczym odnoszącą się do jego roli ustrojowej, a także relacji jego orzecznictwa w stosunku do „woli ludu”.

III. POZYCJA USTROJOWA AMERYKAŃSKIEGO SĄDU NAJWYŻSZEGO

Pojęcie opinii publicznej szczególnego znaczenia nabrało w realiach amerykańskiego dyskursu publicznego, w którym została uznana za jeden z najistotniejszych elementów systemu demokratycznego. Zgodnie ze słowami amerykańskiego prezydenta Abrahama Lincolna, dość powszechnie uznawanymi za oddające istotę praktyki ustrojowej USA: „W tych czasach i w tym kraju opinia publiczna jest wszystkim. Gdy jest po naszej stronie, nic nie może pójść źle,

⁷ Z wszystkich spraw rozstrzyganych przez SN USA w latach 1946–1995 na pierwszej stronie *New York Timesa* (NYT) omówiono ok. 16% z nich. Zdecydowana większość dotyczyła swobód obywatelskich (75%) oraz kwestii gospodarczych (17%) – w 60% przypadków orzekano konstytucyjność zaskarżanych przepisów (dla porównania: w sprawach nieomawianych na pierwszej stronie NYT za konstytucyjne uznano zaledwie 30% zaskarżonych przepisów; Epstein i Segal, 2000).

wbrew niej, nic nie może się powieść. Ktokolwiek kształtuje opinię publiczną, sięga głębiej, niż ten, który wprowadza w życie ustawy lub ogłasza orzeczenie sądów” (słowa te Lincoln wygłosił w 1958 r., w trakcie debaty z kontrkandydatem do Senatu Stephanem Douglassem, za: Zarefsky, 1994, s. 24). Ocenie opinii publicznej podlegają wszyscy uczestnicy życia społecznego i politycznego, obejmuje ona swoim osądem także potencjalnie każdą sprawę wzbudzającą jakieś emocje społeczne. Niemniej nie wszyscy uczestnicy dyskursu społecznego i politycznego w równym stopniu podlegają jej wpływom, pewne podmioty i obszary – przynajmniej teoretycznie – zostały wyłączone spod jej bezpośredniego oddziaływania, chociaż nie spod jej oceny. W tym zakresie mieści się orzecznictwo sądów, w tym oczywiście rozstrzygnięcia amerykańskiego Sądu Najwyższego USA, co wynika z przyjętego modelu ustrojowego oraz konstrukcji sądownictwa federalnego w konstytucjonalizmie amerykańskim.

Projektując kształt amerykańskiego ustroju politycznego, a także pozycję oraz wzajemne relację pomiędzy poszczególnymi władzami, ojcowie założyciele – przede wszystkim Alexander Hamilton – przyjęli wizję Sądu Najwyższego, a także sądownictwa w ogólności, jako instytucji niezależnej, nie tylko od innych władz, lecz także od woli większości. Zgodnie z koncepcją Hamiltona, zaprezentowaną na łamach *The Federalists Papers*, rolą SCOTUS było pełnienie funkcji, niezależnego arbitra z jednej strony, a z drugiej – ostatecznego bezpiecznika funkcjonowania systemu, stojącego na straży praw mniejszości i jednostek, stąd też Sąd musiał zostać wyjęty oraz całkowicie uniezależniony od jakichkolwiek nacisków ze strony większości. Według słów Hamiltona (2008, s. 383) miał być on „barierą dla wpływów i nacisków Kongresu” oraz „niezbędnym zabezpieczeniem przed efektami przygodnych i niezdrowych nastrojów społeczeństwa”, stając się ostatnim zabezpieczeniem przed zagrożeniem „tyrarii większości”, mogącej podeptać i pozbawić praw mniejszości czy jednostki. W słowach tych widoczna jest nieufność oraz obawa Hamiltona w stosunku do instytucji demokratycznych, które to dawały władzę nieracjonalnemu i częstokroć bezrefleksyjnemu demosowi, określanemu przez ojca założyciela jako „ogromne zwierzę” (Parrington, 1968, s. 428). Z tego powodu jego wolę należało ograniczyć przez wprowadzenie pewnych systemowych bezpieczników oraz pewnych nieprzekraczalnych barier. Strażnikiem tych barier oraz bezpieczników miał być właśnie Sąd Najwyższy, który zdaniem Hamiltona (2008, s. 380) z istoty swojej funkcji zawsze będzie z wszystkich władz najmniejszym zagrożeniem dla konstytucyjnych praw jednostki i mniejszości. Przekonanie to było generalnie podzielane przez większość ówczesnych elit Nowego Świata postrzegających sądownictwo jako instytucję pełniącą rolę nauczyciela czy też wychowawcy, kierującego poczynaniami oraz prowadzącego edukację prawną, a nawet szerzej – obywatelską, demosu.

Zatem sędziowie pełnić mieli rolę podobną do platońskich mędrców kierujących poczynaniami ludu, co skutkowało przyjęciem założenia o jednostronnym kierunku komunikacji – to *demos* miał przyjmować komunikaty ze strony sędziów, natomiast sędziowie w swoich orzeczeniach powinni pozostać poza jakimkolwiek wpływem z jego strony. Aby możliwe było pełnienia przez sędziów przypisanej im roli ustrojowej, konieczne było stworzenie in-

stytucji gwarantujących im niezależność i niezawisłość, do których zaliczają: dożywotnie kadencje, brak możliwości usunięcia z urzędu, o ile nie naruszają zasad właściwego zachowania (*good behaviour clause*), czy też gwarancje stałości i wysokości wynagrodzenia ze strony państwa. Wizja przedstawiona przez Hamiltona w zasadzie odzwierciedla aktualne przekonania amerykańskiego mainstreamu co do roli i stanowiska sędziów w systemie politycznym i społecznym oraz stanowi jeden z najważniejszych fundamentów systemu demokracji liberalnej.

Hamilton zdawał sobie jednak sprawę z tego, że w przeciwieństwie do władzy wykonawczej czy ustawodawczej, władza sądownicza będzie miała słabszą legitymizację w ustroju państwa. Wprawdzie Kongres lub prezydent musieli się liczyć z oczekiwaniami wyborców czy szeroko rozumianej opinii publicznej oraz podejmować działania, które przez nią zostaną zaaprobowane, a także unikać decyzji niepopularnych w obawie przed brakiem reelekcji, niemniej uzyskiwali oni najsilniejszą możliwą legitymizację polityczną w systemie demokratycznym – opartą na woli ludu wyrażonej w wyborach. Legitymizacja władzy Sądu Najwyższego USA nie mogła pochodzić z wyborów – wtedy niemożliwe byłoby pełnienie funkcji przewidzianej w Konstytucji – lecz musiała posiadać inne źródło. Pochodzić miała z rozumu, a więc była to legitymizacja o charakterze eksperckim (Machaj, 2016, s. 35). Wyłączenie Sądu Najwyższego spod konieczności demokratycznego legitymizowania swojej władzy, a tym samym wyjęcie go spod oddziaływania opinii publicznej oraz powierzenie mu roli arbitra i strażnika systemu miało jednak swoje konsekwencje. Przede wszystkim skuteczność jego orzecznictwa uzależniona była od działania innych władz, gdyż – jak pisał Hamilton (2008) – „nie dzierży on miecza ani nie ma sakiewki” (s. 380), jak odpowiednio władza wykonawcza i ustawodawcza, przez to nie mógł sam bezpośrednio egzekwować swoich wyroków.

Aby móc skutecznie wymuszać na innych władzach respektowanie swoich decyzji, SCOTUS musiał stale utrzymywać wysoki poziom zaufania społecznego oraz dążyć do utrzymania swojego autorytetu instytucjonalnego w oczach obywateli – a zatem posiadać zaufanie i wsparcie ze strony opinii publicznej. Jak wskazują Robert H. Durr i in. (2000, s. 775) poziom wsparcia i zaufania społecznego do Sądu Najwyższego USA maleje w chwili gdy rozstrzygnięcia w sprawach istotnych z punktu widzenia opinii publicznej różnią się od jej oczekiwań. Zgodnie z założeniami koncepcji Hamiltona, i ogólnie ideami liberalnej demokracji, właściwe pełnienie przyznanej roli ustrojowej czasami wręcz wymusza orzekanie wbrew wyraźnym oczekiwaniom społecznym, co prowadzi do powstawania konfliktów pomiędzy wolą ludu a rozstrzygnięciem sądu. Zdaniem Chantal Mouffe i Ernesto Laclou (1985) konflikt ten jest nieodzownym elementem samego systemu liberalnej demokracji, a jego istotą jest zderzenie się elementu demokratycznego (wola ludu/opinia publiczna) oraz liberalnego (wolność/prawa jednostki czy mniejszości)⁸. Skutkiem tego konfliktu

⁸ W systemie liberalnej demokracji ostatecznie zwycięża element liberalny. Konflikt pomiędzy tymi elementami jest nieodzowny, gdyż zdaniem autorów związek liberalizmu i demokracji nie ma charakteru koniecznego, lecz przygodny.

tu jest jednak osłabienie autorytetu instytucjonalnego SCOTUS, niezbędnego do legitymizowania jego pozycji ustrojowej, stąd też, z punktu widzenia jego interesów instytucjonalnych, sytuacja napięcia pomiędzy oczekiwaniami opinii publicznej a kształtem orzecznictwa nie powinna się zdarzać zbyt często.

Sytuacja ta wymuszała istnienie chociaż pewnego stopnia responsywności orzeczeń SN USA w stosunku do oczekiwań opinii publicznej. Pomimo powszechnej akceptacji założeń hamiltonowskiej wizji funkcjonowania SCOTUS, uczestnicy amerykańskiego dyskursu prawniczego zgadzają się z twierdzeniem o niemożliwości zupełnego i całkowitego odizolowania Sądu od aktualnych przekonań i oczekiwań społecznych. Dyskusyjne są jednak charakter i kształt oddziaływania opinii publicznej na orzecznictwo SN USA. Na tym tle i na podstawie analizy wyników badań dotyczących zmian w nastrojach społecznych i ich wpływie na kierunek orzekania przez Sąd sformułowane zostały dwie teorie ukazujące wzajemne relacje pomiędzy tymi dwoma zmiennymi: teoria zmiany postaw (*theory of attitudinal changes*) oraz teoria strategicznych zachowań jego sędziów (*theory of strategic behaviour*), które zostaną omówione poniżej.

IV. TEORIE DOTYCZĄCE WPŁYWU OPINII PUBLICZNEJ NA ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO USA

1. Teoria zmiany postaw

Teoria zmiany postaw przyjmowana jest przez większość uczestników amerykańskiego dyskursu konstytucyjnego i zakłada, że nie istnieje bezpośrednie oddziaływanie ze strony opinii publicznej na kierunek i kształt orzeczeń wydawanych przez Sąd Najwyższy USA. Wpływ taki wprawdzie istnieje, lecz ma wyłącznie charakter oddziaływania pośredniego. Przede wszystkim wynika on z faktu funkcjonowania sędziów jako uczestników życia społeczeństwa, w którym przyszło im orzekać. Podobnie jak inni uczestnicy życia społecznego poddani są oni oddziaływaniu rozmaitych prądów i trendów społecznych, skutkujących stopniowymi zmianami w orzecznictwie. Tak jak wszyscy Amerykanie podlegają wpływom kultury, mediów czy też innych czynników kształtujących światopogląd bądź przyjmowaną ideologię sędziowską, odzwierciedloną w treści wydawanych orzeczeń. Roy B. Flemming i Dan B. Wood (1997) wskazują, że „sędziowie są po prostu istotami społecznymi skonfrontowanymi z mnóstwem bodźców pochodzących z amerykańskiej kultury, mediów i polityki” (s. 471). W podobnym duchu jeden z sędziów SCOTUS – Benjamin Cardozo (1921) argumentował, że: „wielkie fale i prądy [społeczne – J.S.], które pochłaniają innych obywateli, nie odwracają się w swoim biegu i nie omijają sędziów” (s. 167–168).

Zmiany, jakie następują w orzecznictwie SN USA, przebiegają równolegle ze zmianami w nastrojach społecznych, gdyż te same czynniki powodują ruch zarówno jednych, jak i drugich, nie ma zaś bezpośredniego oddziaływania przesunięć w nastrojach społecznych na zmiany w orzecznictwie. Wrażenie wystę-

powania takowych może być spowodowane faktem, że zmiany w społeczeństwie są widoczne znacznie szybciej niż zmiany w kształcie i treści orzeczeń, jednakże obydwie te procesy zachodzą oddzielnie i niezależnie od siebie, chociaż równolegle.

Pewien pośredni wpływ opinii publicznej na orzecznictwo ma także sposób wyłaniania sędziów SN USA: nominacja prezydenta, która musi zostać zatwierdzona przez Senat. W takim ujęciu prezydent i senatorzy są poddani ocenie oraz bezpośredniemu oddziaływaniu opinii publicznej i ma to wpływ na nominacje konkretnych kandydatów oraz głosowanie nad ich zatwierdzeniem, niemniej gwarancje niezależności oraz etos sędziowski powodują, że po objęciu stanowiska sędziowie nie stają się wiernymi wykonawcami poleceń nominującego prezydenta czy aktualnej większości w Kongresie. Wprawdzie zazwyczaj sędzia rzadko głosuje przeciwko elementom ideologii wyznawanej przez nominującego go prezydenta, lecz po pierwsze, nie jest to absolutną regułą, a po drugie, wynika to zwykle ze zbieżności przekonań, a nie bezpośredniego wpływu polityka czy opinii publicznej na decyzję sędziego.

2. Teoria strategicznych zachowań

Odmienne założenia przyjmują zwolennicy teorii strategicznych zachowań, zgodnie z którą istnieje bezpośredni wpływ zmiany nastrojów społecznych na kształt i kierunek orzecznictwa SN USA (McGuire i Stimson, 2004, s. 1033). Według tego stanowiska, wbrew twierdzeniom większości przedstawicieli dyskursu konstytucyjnego, sędziowie SCOTUS nie są w pełni immunizowani od wpływów i oczekiwań społecznych, co powoduje że przy wydawaniu wyroków biorą pod uwagę aktualne nastroje społeczne. Wielkie prądy i trendy społeczne dotyczą w pierwszej kolejności opinii publiczną, skutkując jej zmianą i przesunięciami w nastrojach społecznych. Z kolei te przesunięcia przekładają się na zmiany w zakresie orzecznictwa, stąd też nie można mówić o równoległym i niezależnym od przesunięć w nastrojach społecznych procesie zmian w orzecznictwie SN USA.

Zmiany w orzecznictwie następują znacznie wolniej niż w życiu społecznym, niemniej według przedstawicieli tej teorii istnieje wyraźna i bezpośrednia korelacja pomiędzy tymi dwoma zjawiskami społecznymi. Powodem, dla którego następuje zmiana dostosowująca decyzje sądów do nastrojów społecznych, jest istnienie pewnego rodzaju strategii sędziów mającej na celu utrzymanie wysokiego poziomu legitymizacji instytucjonalnej (Dahl, 1957, s. 279 i 293). Jak już wspomniano, od jej poziomu zależy pozycja SN USA w relacjach z innymi władzami, a każda sytuacja powodująca spadek społecznego wsparcia skutkuje słabnięciem trzeciej władzy w relacjach z dwoma pozostałymi. Z tego powodu sędziowie starają się, by orzecznictwo radykalnie nie odbiegało od aktualnych nastrojów społecznych, po to by zachować skuteczność swoich orzeczeń (Friedman, 2009).

Strategiczne działanie mające na celu utrzymanie wysokiego poziomu instytucjonalnej legitymizacji nie oznacza, że jest to jedyny, a nawet kluczowy, czynnik mający decydujące znaczenie przy wydawaniu orzeczenia czy też przy głosowaniu nad ostatecznym kierunkiem i kształtem wyroku. Oznacza tylko tyle, że sędziowie przy formułowaniu swojego stanowiska biorą pod uwa-

gę nie tylko te elementy, które tradycyjnie są wymieniane jako kluczowe dla rozstrzygnięcia (takie jak: stan prawny, dotychczasowe orzecznictwo, zasady racjonalności, wartości konstytucyjne, własne ideologiczne przekonania), lecz także starają się przewidzieć reakcje opinii publicznej oraz innych uczestników życia publicznego i te przewidywania także mają jakiś wpływ na ostateczną decyzję sędziowską, nawet jeśli nie są czynnikiem decydującym lub też są tylko jednym z wielu branych pod uwagę przy wyrokowaniu. W dyskursie pojawiają się także inne terminy, takie jak „dostosowanie polityczne” (*political adjustment*; Mishler i Sheehan, 1996, s. 174) albo „racjonalne przewidywanie” (*rational anticipation*; McGuire i Stimson, 2004, s. 1019) reakcji opinii publicznej oraz przedstawicieli władz publicznych na wydane orzeczenie. Istota tych zachowań sędziowskich, według zwolenników teorii strategicznych zachowań (bez względu na użytą terminologię), ma być taka sama: jednym z czynników branych pod uwagę przy podejmowaniu decyzji sędziów jest spodziewana reakcja opinii publicznej oraz innych władz.

Przyjęcie powyższego założenia nie oznacza jednak uznania, że istnieje tylko jednostronne oddziaływanie opinii publicznej na orzecznictwo, a sędziowie zawsze ostatecznie dostosowują swoje decyzje do oczekiwań społecznych. Zdecydowanie przeczy temu praktyka orzecznicza SN USA, który niejednokrotnie podejmował rozstrzygnięcia wbrew dominującym w danej chwili nastrojom opinii publicznej, czego ostatnim głośnym przykładem było orzeczenie z 2022 r. w sprawie *Dobbs v. Jacksons Woman's Health Organisation*⁹. Na mocy wspomnianego orzeczenia uchylone zostało wcześniejsze orzeczenie *Roe v. Wade* z 1973 r., w którym to SN USA uznał istnienie konstytucyjnego prawa kobiet do przerywania ciąży¹⁰. Oczywiście takich spraw, gdy orzeczenie szło w zupełnie innym kierunku niż aktualne przekonania większości, było o wiele więcej, co zdawałoby się potwierdzać wizję SCOTUS jako niezależnego od opinii większości oraz nacisków opinii publicznej arbitra oraz obrońcę praw jednostek i mniejszości, ograniczającego tyrańskie zapędy większości. Niektórzy badacze jak Barry Friedmann (2009, s. 14) wskazują jednak, że tak naprawdę wizja ta nie ma wiele wspólnego z rzeczywistością, gdyż orzeczenia idące na przekór opinii większości są wyjątkiem, a w toku działalności SN USA zwykle orzekał zgodnie z jej oczekiwaniami. Co więcej, mitem ma być też wizja SCOTUS jako obrońcy praw jednostek i mniejszości przeciwko organom władzy publicznej – jak wskazuje Robert A. Dahl (1957, s. 279) orzeczenia Sądu częściej wspierały system władzy niż jednostki czy mniejszości i zwykle stanowiły wsparcie aniżeli przeszkodę dla działań pozostałych władz. Wsparcie to było tym ważniejsze, że legitymizowanie przez SN USA kontrowersyjnych lub niepopularnych decyzji politycznych było o wiele skuteczniejsze niż polityków, ze względu na autorytet instytucjonalny i poziom zaufania społecznego do SCOTUS i sądownictwa w ogólności (Mondak, 1992).

⁹ *Dobbs v. Jacksons Woman's Health Organisation*, 597 U.S. 215 (2022). Wyniki badań opinii publicznej w sprawie dopuszczalności przed ogłoszeniem, jak i po ogłoszeniu orzeczenia SN przedstawili Jozefski i in. (2023).

¹⁰ *Roe v. Wade*, 410 U.S. 113 (1973).

Nawet jednak przyjmując argumenty wskazujące zależność orzecznictwa SN USA od aktualnej opinii publicznej, rodzi się pytanie: dlaczego zatem w tak wielu sprawach orzecznictwo szło zupełnie wbrew jej oczekiwaniom? Odpowiedzi na nie podjął się politolog Jeffery Mondak (1992), formułując koncepcje kapitału politycznego posiadanego przez SCOTUS oraz działań zmierzających do jego powiększenia, a co najmniej utrzymania. Kapitałem politycznym, jaki posiada on jako instytucja, jest poziom zaufania oraz stopień postrzegania go przez społeczeństwo jako niekwestionowanego autorytetu w kwestiach prawnych, a więc poziom legitymizacji opartej na wiedzy eksperckiej (Mondak, 1992, s. 459). Poziom tego kapitału nie jest stały i może zostać zarówno zwiększony, jak i zmniejszony – Mondak wiąże te zmiany z orzecznictwem SCOTUS i reakcją społeczeństwa na te orzeczenia.

Orzeczenia zgodne z oczekiwaniami większości zwiększają kapitał, tym samym umacniając legitymizację SN USA oraz jego pozycję wobec innych władz, natomiast orzeczenia kontrowersyjne lub nieakceptowane przez większość ten kapitał zmniejszają, tym samym osłabiają poziom społecznego poparcia i zaufania i jednocześnie jego pozycję ustrojową. Gdy poziom kapitału zgromadzonego przez Sąd jest bardzo wysoki, może on sobie częściej pozwalać na orzekanie wbrew oczekiwaniom społecznym, lecz gdy poziom ten znacząco, spada w orzecznictwie następuje dostosowywanie się do oczekiwań większości celem uzupełnienia poziomu kapitału (Mondak, 1992, s. 459; podobnie Clark, 2009, s. 985; Johnson i Canon, 1984, s. 194). Oczywiście procesy te nie dokonują się w krótkim okresie – raczej mamy do czynienia z trendami długofalowymi, wieloletnimi. Choć może się zdarzyć, że w krótkim okresie poziom zaufania społecznego do SCOTUS dość gwałtownie spadnie po niepopularnym rozstrzygnięciu, by odbudować się przy następnych sprawach, tym razem rozstrzygniętych zgodnie z oczekiwaniami większości, bądź też po upływie jakiegoś czasu i opadnięciu emocji społecznych wywołanych orzeczeniem¹¹.

Należy mieć także na uwadze, na co zwracają uwagę autorzy piszący o „zachowaniach strategicznych” czy „racjonalnym przewidywaniu”, że tak naprawdę nigdy do końca nie wiadomo, jakie reakcje społeczne wywoła konkretne rozstrzygnięcie, a nawet czy w ogóle wywoła jakieś zainteresowanie opinii publicznej oraz mediów. Mondak (1992, 1990) wskazuje, że zazwyczaj można mówić o trzech typach reakcji odbiorców na rozstrzygnięcie w zależności od poziomu ich osobistego zainteresowania sprawą. W pierwszej sytuacji, gdy odbiorca nie jest osobiście zainteresowany rozstrzygnięciem sprawy i nie ma na ten temat jakiegóż szczególnie szerokiej wiedzy, orzeczenie traktuje jako obiektywnie prawidłowe rozstrzygnięcie oraz źródło wiedzy o prawie – tak silnego przekonania dostarcza autorytet instytucjonalny SN USA. W drugiej sytuacji, gdy odbiorca jest osobiście zainteresowany wyrokiem oraz ma wiedzę w przedmiocie rozstrzygania, jego reakcja na wyrok może być dwójaka – w zależności od tego,

¹¹ Tak też jest oceniane jedno z najgłośniejszych orzeczeń w sprawach politycznych *Bush v. Gore* z 2000 r. (531 U.S. 98 (2000)). Wywołało one dosyć gwałtowne, lecz – jak wskazują badania – niezbyt trwale emocje społeczne, przez co nie przełożyło się to na długofalowy spadek poziomu legitymizacji SCOTUS (Gibson, 2007).

czy zapadł zgodnie z jego oczekiwaniami czy wbrew nim. W pierwszym przypadku orzeczenie wzmacnia przekonanie odbiorcy o słuszności swojego stanowiska i dostarcza mu argumentów je uzasadniających, natomiast w drugim przypadku skutkuje uznaniem decyzji Sądu za błędną i tym samym zmniejszeniem się poziomu zaufania do SCOTUS jako autorytetu¹². Wreszcie w trzeciej sytuacji, gdy wydany wyrok nie wywołał żadnej z powyższych reakcji, to może wywołać szeroką debatę publiczną i skłonić odbiorców do refleksji nad rozstrzyganym problemem. W tych okolicznościach, z punktu widzenia zasobów kapitału politycznego SN USA, orzecznictwo przypomina nieco grę na giełdzie lub też – jak wskazują niektórzy autorzy – raczej hazard w kasynie (Mondak, 1992, s. 561).

V. PODSUMOWANIE

Omówione powyżej stanowiska wzbudzają żywą dyskusję nie tylko w gronie przedstawicieli nauki i praktyki prawa, lecz także politologów, socjologów i polityków. O ile teoria zmiany postaw orzecznictwa wobec pewnych trendów i prądów społecznych, lecz bez ulegania presji opinii publicznej jest dosyć powszechnie przyjmowana, gdyż nie stoi w jaskrawej sprzeczności z założeniami hamiltonowskiej wizji roli sądownictwa w ustroju politycznym, to wielkie kontrowersje wywołuje teoria zachowań strategicznych sędziów.

Przed wszystkim krytycy wskazują na jej nieusuwalną sprzeczność z dominującą doktryną niezależności sędziowskiej: kierowanie się przez sędziów wolą większości ucieleśnioną w aktualnych nastrojach społecznych zupełnie niweczyłoby konstytucyjną funkcję ochrony jednostek i mniejszości przed większością oraz prowadziłoby do usunięcia barier chroniących przed „tyranią większości” (Pildes 2010; Norpoth i Segal, 1994; Segal i Spaeth, 2002). W takiej sytuacji niemożliwe byłoby funkcjonowanie rzeczywistej kontroli konstytucyjności działań władzy przez sędziów – zostałyby zatem faktycznie zniesiona zasada *judicial review*. Zatem pierwsza część zarzutów odnosi się do zanegowania oficjalnie przyjętej i powszechnie akceptowanej ideologii związanej z funkcjonowaniem SN USA i sądownictwa w ogóle.

Druga część zarzutów odnosi się do metodologii badań i niejednoznaczności ich wyników. Różni badacze formułowali hipotezy na podstawie różnych zmiennych badawczych, stąd też wyniki tych badań w wielu miejscach się wykluczały. Z tego powodu podważano ogólny wniosek wynikający z tych badań, że istnieje bezpośredni i widoczny wpływ zmian w nastrojach społecznych na kierunek i kształt orzecznictwa SCOTUS. Następowало to jednak zwykle z zastrzeżeniem, że nie odrzuca się definitywnie takiej możliwości, tyle że dotychczasowe badania oraz rozbieżność ich wyników nie pozwalają przyjąć twierdzenia o istnieniu wspomnianego wpływu za udowodnione i opisane naukowo (Johnson i Strother, 2021, s. 30).

¹² Dzieje się tak zwłaszcza w sytuacji rozstrzygania przez Sąd spraw związanych z kwestiami moralnymi (Skitka i in., 2009).

Przedstawione powyżej zarzuty w wielu miejscach wydają się zasadne, a istnienie bezpośredniego wpływu opinii publicznej na orzecznictwo SN wątpliwe. Niemniej jednak argumentacja dotycząca konieczności legitymizowania pozycji ustrojowej przez SN oraz zarys mechanizmu, w jaki się to dokonuje, w świetle wyników przeprowadzonych badań wydaje się mieć pewne odzwierciedlenie w długotrwałych trendach. Trudno oczywiście przyjąć, że decydującym kryterium przy podejmowaniu decyzji przez sędziego nie są jego przekonania, doświadczenie oraz wiedza o prawie, lecz kwestia, jak na jego działania zareaguje opinia publiczna. Niemniej może to być czynnik w jakimś stopniu wpływający chociażby na argumentację czy uzasadnienie przyjętego stanowiska. Zdaniem Williama Mishlera i Reginalda. S. Sheehana (1996) wpływ opinii publicznej jest znikomy, gdy sędzia ma swój wyraźnie określony liberalny albo konserwatywny światopogląd, natomiast w przypadku sędziów umiarkowanych, niedeklarujących wyraźnej preferencji ideologicznej, wpływ ten bywał znaczący.

Wreszcie, paradoksalnie, przyjęcie stanowiska, że istnieje pewien wpływ opinii publicznej na orzecznictwo SN USA, pozwala na osłabienie, jeśli nie wyeliminowanie, zarzutu funkcjonowania sędziów w wieży z kości słoniowej, czy też idącego dużo dalej zarzutu dokonującej się (lub już dokonanej) transformacji systemu demokratycznego w rodzaj „sędziokracji” (*juristocracy*; Hirschek, 2004). Mimo że sędziowie SCOTUS nie są demokratycznie legitymizowani, to fakt ten nie skutkuje ich zupełną izolacją od przekonań i oczekiwań społecznych, tym bardziej że nie stają się organem władzy niemającym nad sobą żadnej kontroli społecznej na wzór mułły w świecie muzułmańskim (Scalia, 2009) czy też Wielkiej Rady Ajatollahów w Iranie (Graglia, 2005, s. 3).

Author contributions / Indywidualny wkład autora (CRediT): Jacek Srokosz – 100% (Conceptualization / Konzeptualizacja; Investigation / Przeprowadzenie badań; Writing – original draft / Pisanie – pierwszy szkic; Writing – review & editing / Pisanie – recenzja i edycja).

Conflict of interest / Konflikt interesów: The author declares no conflict of interest. / Autor nie zgłosił konfliktu interesów.

Funding / Finansowanie: The author declares no institutional funding. / Autor oświadczył, że nie korzystał z finansowania instytucjonalnego.

The use of AI tools / Wykorzystanie narzędzi AI: The author declares no use of AI tools. / Autor oświadczył, że nie korzystał z narzędzi AI.

Data availability / Dostępność danych: Not applicable. / Nie dotyczy.

References / Bibliografia

- Bryan, A. C., i Kromphardt, Ch. D. (2016). Public opinion, public support, and counter-attitudinal voting on the U.S. Supreme Court. *Justice System Journal*, 37(4), 298–317. <https://doi.org/10.1080/0098261X.2016.1179608>
- Cardozo, B. (1921). *The nature of the judicial process*. Yale University Press.
- Casillas, C., Enns, P. K., i Wohlfarth, P. C. (2011). How public opinion constrains the U.S. Supreme Court. *American Journal of Political Science*, 55(1), 74–88. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5907.2010.00485.x>

- Clark, T. S. (2009). The separation of powers, court curbing, and judicial legitimacy. *American Journal of Political Science*, 53(4), 971–989. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5907.2009.00411.x>
- Collins, T. A., i Cooper, Ch. A. (2016). The case salience index, public opinion, and decision making on the U.S. Supreme Court. *Justice System Journal*, 37(3), 232–245. <https://doi.org/10.1080/0098261X.2015.1130105>
- Dahl, R. A. (1959). Decision-making in a democracy: The Supreme Court seems a national policy-maker. *Journal of Public Law*, 6, 279–295.
- Devins, N., i Mansker, N. (2010). Public opinion and state supreme courts. *Journal of Constitutional Law*, 13(2), 455–509. <https://scholarship.law.wm.edu/facpubs/1169>
- Durr, R. H., Martin, A. D., i Wolbrecht, Ch. (2000). Ideological divergence and public support for the Supreme Court. *American Journal of Political Science*, 44(4), 768–776. <https://doi.org/10.2307/2669280>
- Enns, P. K., i Wohlfarth, P. C. (2013). The Swing Justice. *Journal of Politics*, 75(4), 1089–1107. <https://doi.org/10.1017/>
- Epstein, L., i Martin, E. D. (2010). Does public opinion influence Supreme Court? Possibly yes (but we're not sure why). *Journal of Constitutional Law*, 13(2), 263–281. <https://scholarship.law.upenn.edu/jcl/vol13/iss2/2>
- Epstein, L., i Segal, J. A. (2000). Measuring issue salience. *American Journal of Political Science*, 44(1), 66–83. <https://doi.org/10.2307/2669293>
- Flemming, R. B., i Wood, B. D. (1997). The public and the Supreme Court: Individual justice responsiveness to American policy moods. *American Journal of Political Science*, 41(2), 468–98. <https://doi.org/10.2307/2111773>
- Friedman, B. (2009). *The will of the people: How public opinion has influenced the Supreme Court and shaped the meaning of the Constitution*. Farrar, Straus and Giroux.
- Gibson, J. L. (2007). The Legitimacy of the U.S. Supreme Court in a polarized polity. *Journal of Empirical Legal Studies*, 4(3), 507–538. <https://doi.org/10.1111/j.1740-1461.2007.00098.x>
- Giles, M. W., Blackstone, B., i Vining, R. L. (2008). The Supreme Court in American democracy: Unraveling the linkages between public opinion and judicial decision making. *Journal of Politics*, 70(2), 293–306. <https://doi.org/10.1017/S0022381608080316>
- Graglia, L. A. (2005). Constitutional law without the Constitution: The Supreme Court's remaking of America. W: R. H. Bork (red.), *A country I do not recognize: The legal assault on American values* (s. 1–57). Hoover Institution Press.
- Hall, M. E. K. (2014). The semiconstrained court: Public opinion, the separation of powers, and the U.S. Supreme Court's fear of nonimplementation. *American Journal of Political Science*, 58(2), 352–366. <https://doi.org/10.1111/ajps.12069>
- Hamilton, A. (2008). *The Federalist*: 78. W: L. Goldman (red.), A. Hamilton, J. Madison, J. Jay, *The Federalist Papers*. Oxford University Press.
- Hanych, M., Smekal, H., i Benák, J. (2023). The influence of public opinion and media on judicial decision-making: Elite judges' perceptions and strategies'. *International Journal for Court Administration*, 14(3), 1–19. <https://doi.org/10.36745/ijca.528>
- Hirschek, R. (2004). *Towards juristocracy: The origins and consequences of the new constitutionalism*. Harvard University Press.
- Johnson, B., i Strother, L. (2021). The Supreme Court's (surprising?) indifference to public opinion. *Political Research Quarterly*, 74(1), 18–34. <https://doi.org/10.1177/1065912920958080>
- Johnson, Ch., i Canon, B. C. (1984). *Judicial policies: Implementation and impact*. CQ Press.
- Jozefski, K. N., Bueno, X., Turner, R. C., Crawford, B. L., i Lo, W. J. (2023). People's knowledge of and attitudes toward abortion laws before and after the Dobbs v. Jackson decision. *Sexual and Reproductive Health Matters*, 31(1), 1–22. <https://doi.org/10.1080/26410397.2023.2233794>
- Kuśmierski, S. (1997). *Opinia publiczna. Wprowadzenie do teorii*. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej.
- Laclou, E., i Mouffe, Ch. (1985). *Hegemony and socialist strategy: Towards radical democratic politics*. Verso Books.
- Link, M. W. (1995). Tracking public mood in the Supreme Court: Cross-time analyses of criminal procedure and civil rights cases. *Political Research Quarterly*, 48(1), 61–78. <https://doi.org/10.1177/106591299504800104>

- Machaj, Ł. (2016). Pozycja ustrojowa Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych. W: M. Jabłoński (red.), *Identyfikacja granic wolności i praw. Prawnoporównawcza analiza tożsamego przypadku pod kątem praktyki stosowania prawa amerykańskiego i polskiego* (s. 35–50). E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa. Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. <https://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/79781>
- May, M. S. (2013). Judicial Retention Election after 2010. *Indiana Law Review*, 46, 59–86. <https://journals.indianapolis.iu.edu/index.php/inlawrev/article/view/18029>
- McGuire, K. T., i Stimson, J. A. (2004). The least dangerous branch revisited: New evidence on Supreme Court responsiveness to public preferences. *Journal of Politics*, 66(4), 1018–1035. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2508.2004.00288.x>
- Mishler, W., i Sheehan, R. S. (1993). The Supreme Court as a countermajoritarian institution? The Impact of public opinion on Supreme Court decisions. *American Political Science Review*, 87(1), 87–101. <https://doi.org/10.2307/2938958>
- Mishler, W., i Sheehan, R. S. (1996). Public opinion, the attitudinal model, and Supreme Court decision making: A micro-analytic perspective. *Journal of Politics*, 59(4), 1114–1142. <https://doi.org/10.2307/2960354>
- Młyniec, E. (2002). *Opinia publiczna. Wstęp do teorii*. Wydawnictwo Forum Naukowe.
- Mondak, J. J. (1990). Perceived legitimacy of Supreme Court decisions: Three functions of source credibility. *Political Behavior*, 12(4), 363–384. <https://www.jstor.org/stable/586189>
- Mondak, J. J. (1992). Institutional legitimacy, policy legitimacy and Supreme Court. *American Politics Quarterly*, 20(4), 457–477. <https://doi.org/10.1177/1532673X9202000406>
- Norpoth, H., i Segal, J. A. (1994). Comment: Popular influence on Supreme Court decisions. *American Political Science Review*, 88(3), 711–716. <https://doi.org/10.2307/2944805>
- Parrington, V. L. (1968). *Główne nurty myśli amerykańskiej* (H. Krzeczowski, tłum.). Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Pildes, R. H. (2010). Is the Supreme Court a majoritarian institution? *The Supreme Court Review*, 2010, 103–158. <https://doi.org/10.1086/658919>
- Rhan, W. M., Kroeger, B., i Kite, C. M. (1996). A framework for the study of public mood. *Political Psychology*, 17(1), 29–58. <https://doi.org/10.2307/3791942>
- Scalia, A. (2009). Mullahs of the West: Judges as moral arbiters. Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich. <https://www.rpo.gov.pl/pliki/12537879280.pdf>
- Schotland, R. A. (2011). Iowa's 2010 judicial election: Appropriate accountability or rampant passion? *Court Review*, 46, 118–128. <https://scholarship.law.georgetown.edu/facpub/681>
- Segal, J. A., i Spaeth, H. J. (2002). *The Supreme Court and the attitudinal model revisited*. Cambridge University Press.
- Skitka, L. J., Bauman, Ch. W., i Leyte, B. L. (2009). Limits on legitimacy: Moral and religious convictions as constraints on deference to authority. *Journal of Personality and Social Psychology*, 97(4), 567–578. <https://doi.org/10.1037/a0015998>
- Staniszewski, R. (2012). Opinia publiczna – teoretyczny sens i zakres pojęcia. *Studia Politologiczne*, 25, 108–124.
- Staton, J. K. (2010). *Judicial power and strategic communication in Mexico*. Cambridge University Press.
- Stimson, J. (1991). *Public opinion in America: Moods, cycles and swings*. Westview Press.
- Stimson, J. A., Mackuen, M. B., i Erikson, R. S. (1995). Dynamic representation. *American Political Science Review*, 98(3), 543–565. <https://doi.org/10.2307/2082973>
- Stimson, J. A. (2004). *Tides of consent how public opinion shapes American politics*. Cambridge University Press.
- Strother, L. (2019). Case salience and the influence of external constraints on the Supreme Court. *Journal of Law and Courts*, 7(1), 129–47. <https://doi.org/10.1086/701274>
- Unah, I., Rosano, K., i Milam, K. D. (2015). U.S. Supreme Court justices and public mood. *Journal of Law & Politics*, 30, 293–340. <https://ssrn.com/abstract=2584520>
- Zaller, J. (1998). Definicje opinii publicznej. W: J. Szczupaczyński (red.), *Władza i społeczeństwo: Antologia tekstów z zakresu socjologii polityki* (tom 2, s. 217–231). Scholar.
- Zarefsky, D. (1994). “Public sentiment is everything”: Lincoln's view of political persuasion. *Journal of the Abraham Lincoln Association* 15(2), 23–40. <https://www.jstor.org/stable/20148909>